

3. Макаренко А. С. Коллектив и воспитание личности / А. С. Макаренко. – М. : «Педагогика», 1972. – 345 с.
4. Платонов К. К. О системе психологии / К. К. Платонов. – М. : «Мысль», 1972. – 216 с.
5. Пляченко Т. М. Підготовка майбутнього вчителя музики до роботи з учнівськими оркестрами та інструментальними ансамблями : [монографія] / Т. М. Пляченко. – Кіровоград : «Імекс-ЛТД», 2010. – 428 с.
6. Ризоль Н. И. Очерки о работе в ансамбле баянистов / Н. И. Ризоль. – М. : Сов. композитор, 1986. – 224 с.
7. Слостёнин В. А. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений [Электронный ресурс] / В. А. Слостёнин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов и др.; под ред. В. А. Слостёнина. – Режим доступа до ресурсу: http://www.pedlib.ru/Books/1/0075/1_0075-425.shtml#book_page_top.
8. Слуцкая Л. Е. Сценическое волнение как профессиональная и психологическая проблема / Л. Е. Слуцкая // Музыкант-классик, 2008. т.№ 7/8. – С. 33-36.
9. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // В. О Сухомлинський. Вибрані твори: [у 5 т.]. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 1– С. 54-206
10. Фёдоров Е. Е. О психологической подготовке музыканта к концертному выступлению [Электронный ресурс] / Е. Е. Фёдоров. – Режим доступа до ресурсу: <http://eugek.com/sites/ngk-music/fed01.htm>.

There has been done the psychological and social analysis of the influence factors on the scenic behavior of musicians and music teachers to come. The features of music making in the student music group has been described. The recommendations about an adjustment of students' scenic nervousness have been formulated.

Key words: *scenic nervousness, professional performance activity, student music group.*

УДК 784:78.0711. 477.43“19”/ “20”

Маринін І. Г.*

ВОКАЛЬНО-ЕСТРАДНИЙ ЖАНР В ТВОРЧОСТІ КОМПОЗИТОРА ОЛЕКСІЯ БЕЦА (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

У статті в історико-музикознавчому аспекті висвітлюється творчі етапи формування вокально-естрадного доробку композитора Олексія Беца, його роль і значимість у збагаченні оригінального музичного фонду вокального мистецтва Південно-Західного Поділля.

Ключові слова: *вокально-естрадне мистецтво, лірична пісня, естрадна пісня.*

Ім'я заслуженого працівника культури України, члена Національної всеукраїнської музичної спілки, лауреата обласної премії в галузі музичного мистецтва імені Владислава Заремби, відомого подільського композитора, збирача і дослідника подільського фольклору Олексія Беца досить знане і поширене у мистецьких колах професійних та аматорських колективів.

Але основним творчим здобутком Олексія Давидовича у розвитку аматорського і професійного мистецтва вважається перетворення величезного пласту подільського пісенного фольклору у живлячу енергію вічності. Він своєю творчістю на практиці довів величезні можливості такої трансформації. Через проникнення в генетичну природу подільського фольклору, в його мелос, Олексій Бец зумів досягнути його неповторність та унікальність. Результатом цієї роботи була поява прекрасних музичних шедеврів, які віднайшли своїх аматорських й професійних виконавців по всій Україні

* © Маринін І. Г., 2013

Творчості композитора Олексія Беца присвячено чимало наукових, публіцистичних джерел та публікацій у пресі (Є. Белова, А. Гавришук, П. Каньоса, В. Кропивницький, І. Маринін, М. Печенюк, П. Поліщук), у яких здійснено дослідження його життєвого та творчого шляху, особливостей композиторського стилю. Разом з тим вокально-естрадний жанр, який займає вагомe місце в творчості композитора потребує ретельного аналізу, відтак дана тема є актуальною.

Мета статті полягає у висвітленні вагомого внеску композитора Олексія Беца в розвиток вокально-естрадного жанру, його роль і значимість у збагаченні оригінального музичного фонду вокального мистецтва Південно-Західного Поділля.

Перші паростки започаткування власного композиторського стилю О. Беца у написанні ліричних пісень з'явилися у другій половині 50-х – початку 60-х років ХХ ст. Навчаючись на фізико-математичному факультеті Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту (1955-1960 рр.), він пише перші пісні на слова Людмили Паляничко «Біла ромашка» і Петра Радовчука «Дівоча лірична», у яких відчувається певна замріяність й закоханість автора. Пісні стають популярними у студентському середовищі.

Пісенна стихія завирувала у душі молодого юнака-композитора. До раннього студентського періоду творчості Олексія Беца належить лірична пісня про прекрасні і щирі почуття закоханості на слова Юрія Гуреєва «Радо зустрічай, кохана». Пісня була відібрана для запису на Чернівецькому телебаченні й виконувалася вокальною чоловічою групою.

Перші публікації естрадних пісенних творів композитора з'явилися на початку 70-х років ХХ ст. у місцевій, обласній та всеукраїнській пресі: «Прапор Жовтня», «Корчагінець», «Радянське Поділля». Успішну ходу поширення пісень композитора Олексія Беца підтримало видавництво популярного українського республіканського журналу «Радянська жінка».

Композитор досить часто звертався до поезії відомого подільського поета Мирослава Воньо. На слова поета він написав пісню «Кохати»[2], яка стала поширеною у молодіжному середовищі подільського регіону: Кохати – це для тебе тільки жити .

Кохати – то народжувати щастя. У пісні автор досить чутливо зумів висловити свою закоханість і щирю любов коханий молодій, вродливій дружині Аделі Буянській. Продовження ліричної тематики композитор відтворює у пісні «Жена» на слова І. Карамушки, яку знову ж присвячує чарівній Аделі.

Тісний творчий зв'язок композитора з відомою українською поетесою-піснярем Софією Майданською матеріалізувався у ритмічній, з західноукраїнським мелосом пісні «Сопілочка» [11]. У той час (1973-1975 рр.) поетеса працювала на кафедрі музики Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту. В «голосі» сопілки прослуховуються тривожні відчуття невдалого кохання:

1. Рухливо Сопілочка сл. С.Майданської
муз. О.Беца

mf На шпo-ти-ку се-ли барв-нім о-че-ре-тя-нім. Пли-ве го-лос

мій жур-бо-ю пе-ре-ше-те-ний.

Моє серце сопілкою заголублене.

Лиш тобою калиною недолюблене.

Пісня виконується в естрадній манері з традиційним заспівом з вираженим буковинським колоритом і голосоведенням (підвищена IV і VI ступені) (1):

Плавність мелодії у народному стилі підкреслюється гостротою синкопованого ритму.

Тема кохання у пісні «Калинова сопілка» (сл. В. Масла) особливої популярності набула у другій половині 90-х років ХХ ст., завдячуючи професійному виконанню лауреата міжнародних і всеукраїнських пісенних конкурсів, заслуженого працівника культури України Тамарою Плющ, у супроводі оркестру народних інструментів Кам'янець-Подільського державного університету. Твір оркестрував у 1995 році художній керівник і диригент оркестру Іван Маринін. У ліричному вступі винятково функціональна роль належить сопілці й скрипці. Приспів, з поступовим прискоренням темпу, змінює характер твору на більш веселий, що переплітається у варіаційних доповненнях супроводу оркестру (2):

муз. О. Беца
сл. М. Масло

2. Поступово прискорюючи **Калинова сопілка**

До-торк-нусь і - і вус - та ми_ йгіл -ка ка-ли - но - ва - За-ли - ла-ся

со-лов' - я-ми про лю-бов ні сло-ва

Композитор різнобарвно представив у своїх авторських вказівках широкий спектр використання різноманітних темпових відхилень (від довільного до точно зазначеного). Надалі пісня «Калинова сопілка» увійшла у репертуарно-методичний посібник І. Мариніна «Вибрані твори для оркестру народних інструментів» [12, с. 54-71].

7 травня 2010 року в м. Дрогобичі на III міжнародному конкурсі баяністів-акордеоністів «Perpetuummobile» у номінації «Оркестри народних інструментів» творчий колектив з Кам'янця-Подільського (диригент – І.Маринін) на високому професійному рівні у конкурсній програмі презентував пісню О. Беца «Калинова сопілка» у виконанні лауреата всеукраїнських пісенних конкурсів О. Вознюка.

У 1977 році лірична «Пісня нічних вокзалів» на слова відомого українського поета Миколи Томенка (разом із інструментальним супроводом для фортепіано) віднайшла своє місце на шпальтах II випуску українського журналу «Радянська жінка» [6]. Пісенний твір набув широкої популярності серед студентської молоді, життя якої було тісно переплетене з сюжетом пісні: вокзали, поїздки, щасливі миттєвості зустрічей, смуток, прощання.

Нелегка доля спіткала пісню О. Беца «Стежина лісова» на слова Миколи Щербака. У 70-х роках ХХ ст. митець звернувся з проханням до відомого київського музиканта-педагога Юрія Юцевича надати рецензію на пісенний твір. На жаль, рецензія була негативною. Але головним для самого композитора і його пісень стали відгуки «рецензентів-слухачів», які душею і серцем їх сприймали й визначали рейтинг популярності. Пісню полюбили всі. А згодом, у 1977 році музична редколегія відомого київського пісенного видання «Музичні вечори» пісню «Стежина лісова» внесла в перелік творів (розділ «Ліричні пісні»). Поряд з творами відомих композиторів-пісенників Б. Александрова, Л. Вербицького, К. Домінчена у IV випуску пісенного збірника «Музичні вечори» [7, с. 28-31] була надрукована пісня Олексія Давидовича. Надалі події з долею пісні мали своє логічне продовження, коли вона вдруге з'явилася у 1978 році в XXV випуску нотного видання «Популярні естрадні мелодії для баяна або акордеона» [8, с. 2-3] поруч з творами відомих на той час радянських й українських композиторів В. Дашкевича, О. Білаша, Є. Мартинова, О. Пахмутової, Г. Пономаренка. Композитор, підбадьорений такою підтримкою і увагою професійної композиторської еліти, з піднесенням і величезним бажанням працює над створенням нових своїх творів.

Формування раннього періоду творчості та становлення молодого талановитого композитора-пісняря відбувалося під впливом певних культурологічних процесів, які започатковувалися по всій Україні. Це був період зародження в Україні естрадного вокально-інструментального мистецтва. Тоді й появились перші естрадні пісні українських композиторів В. Горчинського, Л. Дутківського, В. Івасюка, М. Мозгового («Червона рута» (1970), «Водограй»,

«Я піду в далекі гори»); перші естрадні виконавці – П.Дворський, В. Зінкевич, тріо Мареничів, С. Ротару, Н. Яремчук; перші вокально-інструментальні ансамблі (ВІА) – «Смерічка» (1966), «Кобза» (1969), «Опришки» (1970) «Світязь» (1970), «Червона рута» (1971). Усі вони в своєму творчому доробку використовували автентичні елементи народної мелодики того краю, у якому вони проживали і формувалися, як професійні виконавці.

Свій естрадний стиль написання пісень О. Беца був підпорядкував сучасним тенденціям молодшої української естради, професійно використовуючи мелодико-інтонаційні, гармонічні та ритмічні особливості фольклорного музичного матеріалу Південно-Західного Поділля. Композитор пише пісні в нерозривній єдності з інструментальним супроводом, що значно доповнює і надає пісні більш повноцінну й оригінальну привабливість. Він всебічно відтворює симбіозне поєднання вокального й інструментального викладу в єдину, цілісну, завершену музичну композицію. І найголовнішим є те, що ця оригінальність походить від самого автора. Інструменталізм його творів з елементами рок, поп-музики та українського фольклору визначили творчий напрямком композитора, надавали молодій українській естрадній пісні в 60-70 роки новому музичну хвилю на Поділлі. У той час естрадні пісні О. Беца вже виконувалися по радіо і телебаченню, а згодом і в кожному невеличкому селі та містечку нашої України.

Оригінальний естрадний стиль і манера пісень композитора полонили тоді сімейний дует Тамари Плющ і Петра Ситника. Свої перші твори О. Беца запропонував саме їм. Завдячуючи їхньому високопрофесійному виконанню, вони стали популярними в Україні й за її межами. Пісня «Ой сяду я край віконця» (слова народні) була настільки вдалою, що зразу набула надзвичайно великої популярності по всій Україні (3).

3. Швиденько **Ой сяду я край віконця** муз. О. Беца
сл. народні

б Ой ся-ду я край ві-кон-ця тай бу-ду ди-ви-тсья_ чи не прий-де
мій ми-лень-кий тай по-ве-се-ли_тсья

Пісенний твір був написаний у той же час, коли світ почув феноменальний яскравий і самобутній хіт молодого, геніального буковинського композитора-пісняра Володимира Івасюка – неперевершену «Червону руту». Це був 1970 рік. Пісня «Ой сяду я край віконця» виконувалася по радіо молодими подільськими співаками Тамарою Плющ і Петром Ситником. Перша публікація названої пісні з'явилася в обласній газеті «Радянське Поділля» (січень, 1973) [1]. Надалі вона поширилася серед професійного кола виконавців – тріо бандуристок «Дніпрянка» у складі заслужених артисток України Юлії Гамової, Елеонори Миронюк та Валентини Пархоменко. У їх виконанні пісню оголошували народною, що зайвий раз свідчило про природне входження пісні у стан традиційності й народності, а з іншого боку – народне визнання композитора. Пісенний твір у виконанні тріо бандуристок був записаний Всесоюзною фірмою грамплатівок «Мелодія» (1988) і тисячними тиражами розповсюджений по усьому Радянському Союзу.

Творчий репертуарний доробок вокального дуету Тамари Плющ і Петра Ситника доповнюється новими піснями О. Беца: «Пада вечір» (сл. В. Морданя) та «Білі яблуні» (сл. М. Томенка), які пройняті глибокою душевною, задумливою лірикою. Пісні вперше прозвучали у 1974 році на авторському концерті композитора, що був записаний на Чернівецькому телебаченні відомим звукооператором Василем Стріховичем. Надалі пісня була надрукована у обласній газеті «Корчагінець» (лютий, 1975) [4]. Пізніше, у 1983 році виходить пісенна збірка поета Володимира Морданя «Калиновий вогонь». Серед вокальних творів збірки відомих

композиторів В. Алексеєнка, К. Мяскова, В. Тилика побачила світ й пісня О. Беца «Пада вечір» (4)[9, с. 90-93]:

4. **Повірно** **Пада вечір** муз. О. Беца
сл. В. Морданя

На ко-пи-ці, мов жар-пти-ці про-ме-ні дов-гі ті-ні сплять на сі-ні,
втом-ле-ні. Ле-гіт ві-є, об-рій мрі-є спо-ми-ном, ли-пи ще-піт, пта-хів ще-біт
го-мо-ном

Інша відома пісня «Білі яблуні» (сл. М. Томенка) відчула своє друге відродження у виконанні лауреатів всеукраїнських пісенних конкурсів і фестивалів сестер Ірини і Марини Стасюків у супроводі народного ансамблю народних інструментів «Джерела» Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету (худ. керівник В. Лабунець). Пісня «Білі яблуні» опубліковується у збірнику «Ансамблі українських народних інструментів» (2006), автором якого є професор Лабунець В.М. [11, с. 3-6](5):

5. **Повірно, лірично** **Білі яблуні** муз. О. Беца
сл. М. Томенка

Ві-три і си-ві-ї ту-ма-ни і спе-жайсі-ра ка-ла муть. А по-із-ди від нас ко-ка-них ку-дись вне-спо-ко-ї ве-зуть.

Свого розвитку у естрадному пісенному жанрі композитора набула тематика українсько-болгарської дружби. Композитор пише дві пісні: «Болгарская роза» на слова Інни Гончар та «Будуть зустрічі» болгарської поетеси Г. Ботевої, яка в той час навчалася у Ленінграді (Санкт-Петербург, Росія). Вони виконувалися популярним на Поділлі вокальним сімейним дуетом з Кам'янця-Подільського, лауреатами всесоюзних і всеукраїнських пісенних конкурсів й фестивалів Віктором та Інною Білоцькими на різних сценах сіл і міст Хмельницької області.

Продовженням цієї теми була естрадна пісня на слова Ю. Хаята «Міста- побратими». Вона була записана в 1987 році на платівках болгарської фірми грамзапису «Балкантон» 1000-м тиражем у виконанні болгарського ВІА «Колегіум» (худ. керівник Димитр Ніколов).

Композитор О. Беца цікавиться поетичними творами сучасних поетів і вміло відбирає найкраще, обрамляючи їх своєю оригінальною музичною канвою. З-під його пера народжується пісня на слова української поетеси Ганни Чубач «Прости». Вона пройнята глибокими щирими почуттями, драматизацією музичного викладу. Першою виконавицею пісні була заслужений працівник культури України Тамара Плющ. Саме її відома подільська співачка обрала на міжнародний конкурс української пісні «Золоті трембіти», який відбувався 19-22 листопада 1992 року у місті Тернополі. У напруженій творчій конкуренції серед професійних виконавців конкурсантка завоювала Гран-Прі. Як саму пісню, так і високохудожнє виконання відзначили члени журі: композитори – народні артисти України В. Гуцал та В. Філіпенко.

Пісня на слова Василя Адамовича «У нас в горах» [3] виконувалася чудовим солістом-тенором Володимиром Гуровим з Кам'янця-Подільського у супроводі вокально-інструментального ансамблю «Опришки» (художній керівник Руслан Іщук) з Івано-Франківська. Пісня

настільки припала до душі музикантів ВІА і його керівника Руслана Іщука, що незважаючи на певну географічну відстань між виконавцями, змогла їх духовно зблизити і поєднати.

Популярний вокальний ансамбль «Гуцулочка» (худ. керівник Галина Кушнірук) з Івано-Франківського державного педагогічного інституту виконував пісню «Ой Іване молоденький» (сл. народні). Пісня набрала своїх обертів і відлетіла у пісенний вирій за межі України. Вона стала поширеною серед української діаспори у Болгарії, Польщі, Румунії.

Входження у професійну еліту виконавців, визнання пісень композитора О. Беца у народному середовищі зайвий раз засвідчує правильність вибору напрямку свого творчого шляху, на який став молодий композитор. Насамперед, це був період переосмислення піснярем значущості подільських фольклорних джерел. Значний масив написаних ним вокально-естрадных пісень є надбанням українського пісенного мистецтва які увійшли до репертуару відомих співаків, аматорських та професійних колективів. Багато пісень втратили авторство і співаються сьогодні як «народні».

Дослідження вокально-естрадного жанру композиторської творчості О. Беца дає підставу стверджувати про глибину й оригінальність музичного інтерпретаторського мислення, синкретичне поєднання різних жанрових нашарувань, для якого притаманне відтворення: характерних для даної території мелодичних зворотів та ладо-гармонічних утворень; своєрідного подільського мелодико-інтонаційного колориту, який ґрунтується на поєднанні традиційної народності й академічності; характерної автентичної (народної) подільської мелодики й пісенно-танцювальної ритміки; різноетнічних «музичних мовних діалектів» регіону, їх поєднання в яскравий симбіоз народно-інструментальних й вокально-хорових композицій.

Отже, творчий доробок композитора О. Беца у вокально-естрадному жанрі становить вагомому частину оригінального музичного фонду вокально-естрадного мистецтва Південно-Західного Поділля, є його величезним духовним скарбом.

Список використаних джерел

1. Бец О. Ой сяду я край віконця. // Радянське Поділля. Хмельницький, 1973, січень.
2. Бец О. Кохати // Корчагінець, – Хмельницький, 1973, лютий.
3. Бец О. У нас в горах // Корчагінець. – Хмельницький, 1973, квітень.
4. Бец. О. Пада вечір // Корчагінець. – Хмельницький, 1973, грудень.
5. Бец О. Ой ти, Кам'янцю рідний // Прапор Жовтня. – Кам'янець-Подільський, 1974, березень.
6. Бец О. Пісня нічних вокзалів / Радянська жінка. – Київ, – №2, 1977.
7. Бец О. Стежина лісова / Укл. Г.О. Ніколаєва. – Вид. : Музичні вечори, № 4, 1977. – 32 с.
8. Бец О. Стежина лісова / Укл. Є.Кравченко. Популярні естрадні мелодії для баяна або акордеона.– К. : Музична Україна. –Вип. №25.– 28 с.
9. Бец О. Пада вечір. / Укл. В.С. Таловиря. Калиновий вогонь : вокальні твори на слова українських поетів. – К. : Музична Україна, 1984. – 104 с.
10. Лабунець В.М. Ансамблі українських народних інструментів: навч.-репертуарн. посіб. / Віктор Миколайович Лабунець. – Вінниця : ВМГО Розвиток, 2006.– 148 с.
11. Леонтієв П.П., Печенюк М.А. Музична хрестоматія. Дзвінки голоси: навч. метод. посіб. Пісенний матеріал. 8 клас. / Петро Петрович Леонтієв, Майя Антонівна Печенюк. – Тернопіль : СМТ Астон, 2002. – 168 с.
12. Маринін І.Г. Вибрані твори для оркестру народних інструментів: репертуар.-мет. Посіб. / Іван ГригоровичМаринін. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2006. – Вип. I. – 136 с.

The article highlights the creative stages of vocal- variety works of composer Olexiy Betz in historical and musicological aspects, its role and significance in enriching the original musical fund of vocal art in southeasternPodillia.

Key words: vocal- variety art, lyric song, pop song.